

πάντα παρεσκευάσθησαν, καὶ οἱ μαχηταὶ ἀποβιβασθέντες περὶ τὰς Πάτρας τῇ 23 Ἰουλίου, συνεκρότησαν μάχην, καθ' ἣν ἐκρίθη ἡ τύχη τῶν περιλαμβανένων εἰς τὴν βόρειον Πελοπόννησον ὀχυρῶν πόλεων. Ἰσσεὶ σειρὰ πυρίτιδος ἀναπτομένης, ὁ πανικὸς φόβος ὁ προξενηθεὶς ἀπὸ τῆς ἀξιωματικότητος ταύτης νίκης, διεδόθη καθ' ὅλην τὴν παραλίαν, διέλυσε τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα, καὶ ἐνέωξε τὰς πόλεις τῶν ἰσχυροτέρων φρουρίων. Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, εἰ καὶ πόρρω κειμένη τῶν φοβερῶν τούτων πληγῶν, συνεκινήθη ὁμοῦ καὶ αὐτῇ, καὶ οἱ μὲν Τούρκοι παρεσκευάζοντο εἰς ἀμυναν, οἱ δ' Ἕλληνες ἐπεχείρησαν εἰρηνικὰς πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς συνεννοήσεις. Τὸ πᾶν ὁμοῦ ἐξήρτατο ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἀκροπόλει φρουρᾶς. Ταύτης δὲ καὶ αὐταὶ αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι ἀπέδωκαν ὀλέθρια πρὸς τὴν τέχνην, διότι ἐπήγαγον τὴν καταστροφὴν τοῦ χαριστάτου ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης, ὃν οἱ ἀρχαῖοι ἤγειρον ἐπὶ ὑψώματος, κειμένου δεξιᾷ τῆς μεγάλης ἀνόδου, πρὸ τῶν προφυλαίων. Οἱ Τούρκοι εἶχον μάθει ὅτι ὅλα τὰ φρούρια τῆς Πελοποννήσου εἶχον προσβληθῆ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν διὰ πυροβολικοῦ φοβεροῦ, ὅθεν ἔδει ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς τὰ ἐπιθετικὰ ἐκεῖνα μέσα, μέσα ἀμυντικὰ ἰσχυρότερα· ἔδει νὰ ὀχυρωθῇ ἡ εἰσοδος τῆς ἀκροπόλεως, ἡ ἐστὶ ἡ δυτικὴ αὐτῆς πλευρά, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ταπεινωθῇ ὁ λόφος τοῦ Μουσειῦ, ὅστις ἐπεκράτει αὐτῆς πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, ἔδει νὰ υπερυψωθῶσι τὰ τεῖχη, ἵνα στηθῇ αὐτόθι νέα κανονοστοιχία ἰσχυρότερα τῆς κανονοστοιχίας ἣτις προὔπηρχεν ἤδη πρὸς υπεράσπισιν τῶν προφυλαίων. Ὁ ὄγκος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦν ὀκοδομημένος ὁ ναὸς τῆς Νίκης ἐθεωρήθη ἐπιτήδειος πρὸς τὴν ἰδρυτὴν τῆς κανονοστοιχίας ταύτης, καὶ ἐπὶ τούτῳ κατεδαφίσθη τὸ μνημεῖον, τοῦ ὁποίου τὸ ὑλικὸν ἐχρησίμευσεν εἰς κατασκευὴν νέων τειχῶν. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται πῶς ὁ μὲν Σπὸν εἶδεν ἐν ἔτει 1676 τὸν ναὸν τοῦτον ἀκέραιον, πῶς εἰς τὰς καθ' ἡμᾶς ἡμέρας ὁ ναὸς οὗτος καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἔνωρθώθη χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ ἡ ἐπὶ τῶν κιόνων ἵχνος σφαίρας ἢ ἄλλης σφοδρᾶς συγκινήσεως καὶ πῶς τελευταῖον ἀνευρέθη ἀθικτος ἡ ὑπὸ τὸν ναὸν ἀποθήκη, ἐν ᾗ λέγεται ὅτι ἐφυλάττετο ἡ πυρίτις τῶν Τούρκων.

Ἀλλ' ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν πολέμων γεγονότων. Ἡ Ἑνετία ἤκουσε μετὰ πλείστης ἀγαλλιᾶσεως τὰς ὄντως μυθώδεις κατακτήσεις, ἃς ἐπήγαγεν ἡ λαμπρὰ περὶ Πάτρας νίκη. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν διαδηλώσεων τῆς χαρᾶς τῆς καὶ τῶν εὐχαριστηρίων, τὰ ὅποια ἀπηλύθουν πρὸς τὸν Ὑψιστον, δὲν ἐλησμόνησε τοὺς ἥρωας τοὺς πλέξαντας αὐτῇ τὸν ἔνδοξον ἐκείνον στέφανον, καὶ, ἐπιτηδεύει περὶ τὰς εὐγενεστέρας ἐπινοίας δασαίς προέκειτο περὶ τῶν μεγάλων αὐτῆς πολιτῶν, ἀπεφάτισε ν' ἀπονεύμῃ εἰς τὸν Μοροζίνην ἀμοιβὴν τινα ἐφάμιλλον μὲν τῶν κατηρθωμάτων αὐτοῦ διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς ἀπλότητα, ἀξίαν δὲ τοῦ μεγαλείου τῆς δημοκρατικῆς Ῥώμης. Ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὁλοκλήρου τοῦ στόλου ὁ ἀρχιστράτηγος ἀνήγγειλεν εἰς τὸν

κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν στρατὸν, ὅτι ἡ σύγκλητος διέταξε, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἐν τῇ Ἑνετικῇ ἱστορίᾳ, νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ μεγάλου συμβουλίου ἡ ὀρειχάλκινος αὐτοῦ προτομή, φέρουσα τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν·

Francisco Mauro Ceno-
Peloponnesiaco adhuc viventī
Senatus.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

(*Ἔπεται συνέχεια.*)

ΑΠΡΙΛΙΟΣ ΚΑΙ ΜΑΙΟΣ.

— 000 —

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀπριλίου μὴνὸς παράγεται, κατὰ τοὺς ἐτυμολόγους, ἐκ τοῦ λατινικοῦ *aperire* ἥτοι ἀνοίγειν, διότι τότε ἡ γῆ ἀνοίγει τοὺς κόλπους αὐτῆς καὶ κοσμεῖται, περιβαλλομένη ἀνθέων διάδημα. Ὁ μὲν δὲ οὗτος συμπίπτει πάντοτε τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔαρος· οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον αὐτὸν ἀφιερωμένον τῇ Ἀφροδίτῃ, εἰκονίζοντες συμβολικῶς ἐν εἵδει ἀνδρὸς ὀρχουμένου ἐν ἥχῳ ὀργάνου. Ὁ Ἀπρίλιος ἦν ὁ δεύτερος μὴν τοῦ ἔτους τοῦ Ῥωμύλου ὅπερ ἤρχετο κατὰ Μάρτιον καὶ ἦγεν ἡμέρας τριάκοντα· ἔπειτα ὁμοῦ ἐσμήκρυνεν αὐτὸν ὁ Νουμᾶς ἐλαττώσας κατὰ μίαν ἡμέραν· ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἐπανήγαγεν εἰς τὴν τριακάδα. Ἀντίστοιχος μὴν τῶν Ἑλλήνων ἦν, κατὰ μὲν τοὺς Ἀθηναίους ὁ *Θαργηλιών*, καθ' ὃν ἐώρταζον εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος τὰ *Θαργήλια*, κατὰ δὲ τοὺς Μακεδόνας ὁ *Δαίσιος*, κατὰ τοὺς Παρίους ὁ *Δημεξαρχικός*, καὶ κατὰ τοὺς Βιθυνοὺς ὁ *Στρατήγιος*.

Ἡ παιδιὰ εἰς ἣν ἐπιδιδόμεθα οἱ χριστιανοὶ τὴν πρώτην Ἀπριλίου αἰνίσσεται, ὡς τινες ἀξιοῦσι, τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος, ὅστις παρεπέμπετο ἀπὸ δικαστηρίου εἰς δικαστήριον ἵνα ὑποστῇ πλείονας ὕβρεις καὶ ἐμπαιγμούς.

Ὁ Μάιος, ὁ μὲν τῶν ἀνθέων, καθ' ὃν ἡ μὲν γῆ ἀποβάλλουσα τὴν νάρκην ἀπεκδύεται ἅμα τοῦ παγετώδους μανδύου, ὁ δὲ ἥλιος ἀναθάλλει διὰ τῶν ἀκτίνων του τὴν καθαρὰν καὶ ἀνέφελον ἀτμοσφαῖραν, τὸ ἔαρ στολίζει τὴν γῆν διὰ ποικίλων χρωμάτων, καὶ τὰ μῦρα τῶν νοθαλλῶν ἀνθέων ἀρωματίζουσι τὸν ἀέρα, καὶ αἱ ψῆλαι τῶν πτηνῶν πληροῦσι τὴν κτίσιν ἥχων ἀρμονικωτάτων, ὁ Μάιος, λέγομεν, ὁ προσφιλες μὴν τῶν ποιητῶν, ὁ Μεσσίας τῶν χειμαζομένων πτωχῶν, ἔρχεται συνεπιφέρειν τὰς τέρψεις καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως.

Ὁ μὲν οὗτος, ὁ πάντων κάλλιστος, πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὑπῆρξεν ἀντικείμενον θρησκευτικῆς λατρείας. Ὅλων τῶν ἐθνῶν αἱ γλῶσσαι ὑμνήσαν καὶ ἐώρτασαν τὴν ἀφίξίν του· καὶ παρ' ἡμῶν ἐτι ἀνθὴ θύονται αὐτῷ τὴν πρώτην τῶν ἡμερῶν του.

Ὁ Μάιος, λατινιστὶ *Maius*, κατέχει τὴν τρίτην

θέσιν τοῦ ἔτους τοῦ Ῥωμύλου. Καὶ κατὰ τινὰς μὲν, ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ αὕτη ἦτο προσδιωρισμένη εἰς τιμὴν τῶν γερόντων (majores), ἐντεῦθεν ἔλαβε τὴν ἐπικλησιν, ὡς ὁ ἐπόμενος αὐτῷ Ἰούνιος, ὁ πρὸς τιμὴν τῶν νέων (in honorem juniorum)· κατ' ἄλλους δὲ, ἐκ τῆς Μαίας μητρὸς τοῦ Ἑρμοῦ, εἰς ἣν ἔθουν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀστρονόμοι ἐπρέσβευον ὅτι τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν τοῦ Μαΐου ὁ ἥλιος εἰσέρχεται εἰς τὸ ζώδιον τῶν Διοσκούρων, συμπλέγματος ἐξ ὀκτῶ ἢ δέκα ἀστέρων, συμβόλου τούτου τῆς φιλίας καὶ εὐκαρπίας. Καὶ ὅμως, μ' ὅλον τὸν εὐτυχὴ τοῦτον οἰωνόν, ὁ Μαΐος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποφράς πρὸς τοὺς τελοῦντας γάμους.

Nec viduas hoc lis eadem, nec virginis apta
tempore; quae nupsit, non dillturna fuit.
Hae quoque de causâ, dicit proverbium tangunt,
mense malus maio nubere vulgus ait.

(Ovid. Fastes.)

« Αἱ παρθέναι καὶ χῆραι ἄς προσέξωσι μὴ ἀνάψωσι κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον τὰς δᾶδας τοῦ ἡμεναίου, διότι αὗται μετατραπήσονται πάραυτα εἰς ἐπικηδεῖους λαμπάδας ». Ἐντεῦθεν καὶ παροιμία·
« γάμοι Μαΐου, γάμοι θανατηφόροι ».

Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη, ἥτις εἶχε βᾶσιν τὰς ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων τελούμενας τελετὰς κατὰ τὴν ὁγδόην ἡμέραν τοῦ Μαΐου, εἰσεχώρησε καὶ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς. Ὁ Ὀβίδιος εἰς τὰς Fastes περιγράφει ὡς ἐξῆς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐτελοῦντο·

« Τὸ μεσονύκτιον ὁ πατήρ ἐκάστης οἰκογενείας ἐγειρόμενος διευθύνει τοὺς γυμνόπους καὶ ἐν σιγῇ εἰς τινὰ κρήνην, ἐλαφρόν μόνον θόρυβον προξενῶν διὰ τῶν δακτύλων πρὸς διασκέδασιν τῶν σκιῶν ἐκ τῆς ὁδοῦ του. Ἀφοῦ δὲ ἐνίπτετο τρεῖς τὰς χεῖρας ἐπέστρεψε ῥίπτων ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς κυάμους μέλανας, οὓς ἔφερεν εἰς τὸ στόμα λέγων· « ἐξωνοῦμαι ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἐμοὺς διὰ τῶν κυάμων τούτων ». Ἐπανελάμβανε δὲ ἐννεάκις ταῦτα χωρὶς νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα ὀπισθεν αὐτοῦ· μία σκιὰ ἦτο προσδιωρισμένη νὰ τὸν ἀκολουθῇ καὶ νὰ συναθροίζῃ τοὺς κυάμους ἀφανῶς. Ἀντλήσας ἐκ δευτέρου ὕδωρ, ἔκρουε δοχεῖον ὀρειχάλκινον, δεόμενος τῆς σκιᾶς νὰ ἐξελθῇ τῆς οἰκίας του, καὶ ἐπαναλαμβάνων ἐννεάκις·
« ἐξελθε σκιὰ πατρός »· μετὰ ταῦτα ἐπέστρεφεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἡ τελετὴ ἦτο νομίμως περαιωμένη ».

Ἀλλὰ καὶ τελετὰ ὀλιγώτερον πένθιμοι ἐτελοῦντο κατὰ τὸν πολυθέληκτον τοῦτον μῆνα, καθ' ὃν ἡ φύσις σὺμπασα φαίνεται ἐξεγειρομένη ὡς ἀπὸ μακροῦ καὶ βαθέως ληθάργου.

Τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Μαΐου ἐτελοῦντο αἱ ἐορταὶ τῆς Καλῆς θεᾶς καὶ τῆς Χλωρίδος. Ἡ πρώτη ἦτο θεότης, ἥς τὸ ὄνομα, ἀγνωστον εἰς τοὺς ἀνδρας, εἰς μόνας τὰς γυναῖκας εἶχεν ἀποκαλυφθῇ. Τινὲς ὑπέθετον ὅτι ἦτον ἡ Κυβέλη ἢ ἡ γῆ, πηγὴ ὧν τῶν ἀγαθῶν, ἄλλοι ἡ Fauna καὶ ἄλλοι τέλος ἡ Ἥρα. Ἀλλ' ὅποια καὶ ἂν ἦτο, ἡ ἐορτὴ τῆς Καλῆς θεᾶς ἐτελεῖτο ἐν Ῥώμῃ τὴν πρῶ-

την τοῦ Μαΐου, προεξαρχούσης τῆς γυναικὸς τοῦ μεγάλου ποντήφικος, καὶ συμμετεχουσῶν καὶ τῶν ἑστιάδων. Ἦτο δὲ ἀπηγορευμένον οὐ μόνον εἰς τοὺς ἀνδρας νὰ παρευρίσκωνται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄρρενα ζῶα ἀπεβάλλοντο τῆς οἰκίας, καὶ αἱ εἰκόνες καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ παριστάντα ἄρρενος φύλου ὄντα περιεκαλύπτοντο.

Τὴν δευτέραν ἐτελεῖτο ἡ ἐορτὴ τῆς Χλωρίδος ἢ τὰ Χλώρια, εἰς μνήμην τῆς παρὰ τοῦ Μαΐου διαδοχῆς τοῦ Ἀπριλίου, ὡς ὁ Ὀβίδιος εἰς τὰς Fastes λέγει.

Ἡ ἐορτὴ τῶν Χλωρίων ἐτελεῖτο τὴν νύκτα μεταξὺ δάδων, ἐν τῇ ὁδῷ Πατριμανία, ἐνθα ὑπῆρχεν ἱππόδρομος ἱκανὴν ἔχων ἑκτασιν. Ἡ ἀκολασία δὲ καὶ ἡ ἀσέλγεια ἐπεκράτουν καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν.

Τὴν δεκάτην τοῦ Μαΐου ἐώρταζον τὸν ἐκδικητὴν Ἄρην. Τὴν δεκάτην πέμπτην αἱ ἑστιάδες ἐρρίπτουν εἰς τὸν Τίβεριν τριάκοντα εἰδῶλα γερόντων ἐκ σχολίου κατεσκευασμένα, ἔθιμον χυδαῖον, οὐτινος οὐδ' ἡ καταγωγὴ οὐδ' ὁ συμβολισμὸς ὑπάρχουσι γνωστά. Τὴν εἰκοστὴν τετάρτην ἑτέρα ἐορτὴ καλουμένη Regifugium ἐτελεῖτο πρὸς μνήμην τῆς ἐξώσεως τοῦ Ταρκυνίου καὶ τῆς καταλύσεως τῆς μοναρχίας.

Οἱ ἀρχαῖοι παρίστανον τὸν Μαῖον ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀνδρὸς μεσαίας ἡλικίας, περιβεβλημένον χλαμύδα εὐρεῖαν, στέφανον ἐξ ἀνθέων εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ταῶν τῆς Ἡρας εἰς τοὺς πόδας φέροντα, διπλοῦν σύμβολον τῆς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ὃν τὸ πᾶν ὄργῃ, τὸ πᾶν ἀναθάλλει καὶ ἡ καρδία τῶν παρθένων πάλλει ταχύτερον.

Κατὰ ταύτην σχεδὸν τὴν ἐποχὴν ἤρχιζεν ὁ πρῶτος τῶν Ἑβραίων μὴν καλούμενος Ἀβίβ, ἦτοι μὴν τῶν ἀνθέων.

Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν διὰ τί τὸ ἔτος ν' ἀρχεται κατ' ἄλλον μῆνα; ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους δὲν ἔπρεπεν ἄρᾳ γε νὰ προσδιορισθῇ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἀνανεοῦνται τὰ κάλλη τῆς φύσεως, οὐχὶ δὲ ὁ θλιβερός καὶ παγετώδης Ἰαννουάριος, καθ' ὃν τὸ πᾶν ῥιγᾷ, μὴ θαλπόμενον ὑπὸ τῶν εὐεργετικῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων; Τὸ ἔαρ, πρὸςφυστάτα ἐπικληθὲν ὑπὸ τῶν Λατίνων *primus tempus*, δὲν ἔπρεπε νὰ κατέχῃ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔτους; Καὶ εἶνε δίκαιον ὁ Μαΐος, ὁ προσωποποιῶν μόνος καὶ τὰς καλλανὰς τῆς φύσεως καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν καλοκάγαθίαν τοῦ δημιουργοῦ, νὰ ἔρχεται πέμπτος, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ προεξάρχῃ καὶ βαδίζῃ πρῶτος τῶν ἐνδεκα αὐτοῦ συναδελφῶν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΡΑΓΚΑΙΝΟΣ.

Αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ ἀποδημίαι εἰς τὸν ἀρκτικὸν πόλον.

(Συγχ. "Ides" συλλ. 264 σελ. 609.)

—000—

Β'.

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1850 ἔτους ἐνδεκα πλοῖα ἐξημερῶν συγχρόνως τὰ παράλια τοῦ πορθμοῦ Βαζ-